

# DIZAINA TENDENCES BĒRNU GRĀMATU ILUSTRĒŠANĀ - LATGALIEŠU VALODAS ĀBECES DIZAINA IZSTRĀDES PIEMĒRS

## *Design Trends in Children's Book Illustration - an Example of Latgalian ABC Design*

**Ieva Širiņa**

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

**Aina Strode**

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

**Abstract.** *Children's book illustrations have always been an area that allows artists to make the most of their creative potential. Modern design trends for children's books are changing both in the world and in Latvia. The most relevant of these are minimalism and color purity, simplicity and quality. Research also highlights the choice of illustration and font style in favor of retro style and handwriting. Picture books on the topics of kindness and love are popular in terms of content. Activity books are useful for interactive communication. The aim of the article is to develop the concept of graphic design of the ABC of Latgalian language by studying design trends in children's book illustration and the supply and demand of children's Latgalian literature in Latvia. Research methods: theoretical - research and analysis of literature and Internet resources, empirical - questionnaire, analysis of analogues.*

**Keywords:** *graphic design, alphabet, literacy, children's book visual design, survey.*

### **Ievads**

#### ***Introduction***

Mainoties laikmetam, mainās arī tas, kā uztveram informāciju. Grāmatu dizains attīstās, lai turpinātu piesaistīt lasītājus. Vizuālie materiāli apkopo tekstu, lai dažu sekunžu laikā varētu iegaumēt informāciju un tādējādi atvieglo arī uztveri. Mūsdienu tehnoloģiju laikmetā vairs neviens nešaubās par attēla nozīmi informācijas ieguves procesā. Viens no provokatīvākajiem saziņas veidiem - ilustrācija pilda svarīgu uzdevumu - gan informē, gan izklaidē auditoriju, plaši integrējoties publicētajos plašsaziņas līdzekļos - plakātos, skrejlapās, žurnālos, grāmatās, mācību materiālos, animācijās, videospēlēs un filmās. Ilustrācija piesaista lasītāja uzmanību un paliek atmiņā (Advocate Art community, 2014).

Bērnu grāmatu ilustrācijas vienmēr ir bijusi joma, kas sniedz māksliniekiem iespēju maksimāli izmantot savu radošo potenciālu. Primāri bērnu uzmanību

grāmatai pievērš tās vizuālais noformējums. Attēliem bērnu grāmatās ir daudzas svarīgas funkcijas – papildinot tekstu, tie piešķir grāmatas saturam skaidrību, paskaidro nozīmi, kā arī audzina estētisko uztveri (Robertson, 2016). Tā kā bērniem vadošā ir vizuālā uztvere, bērni ar grāmatu komunicē vizuāli - ar attēlu palīdzību.

Kopumā ir svarīgi, lai grāmatas saturs veicinātu bērnu jūtīgumu pret dzīvi, cilvēci un dabu. Tas ir, ar grāmatas satura palīdzību, bērni mācās saprast citus cilvēkus, izjust dabas skaistumu, izprast kā citi jūtas, vērtēt dabu. Tāpēc, ja mērķis ir, lai bērni būtu aktīvi līdzdalībnieki grāmatu lasīšanas kultūrā, ir nepieciešams, lai tēli, sižets, nozīme un valodas lietojums būtu piemēroti bērniem (Çer, Sahin, 2016).

Ābece tradicionāli tiek uzskatīta par pirmo grāmatu, ar kuras palīdzību bērni apgūst lasītprasmi. Pētot ārzemju zinātniskos rakstus, šādas grāmatas tiek sauktas par alfabēta grāmatām. Tās ir grāmatas, kas ir izveidotas jaunākajiem lasītājiem un kurās parādīti alfabēta burti, kā arī ar tiem saistītie vārdi un / vai attēli, kas parasti sākas ar doto burtu. Dažreiz apgūstamā burta izcelšanai tiek izmantotas atskaņas vai tikai atsevišķi teikumi. Raksta teorētiskās izpētes analizē tiks izmantoti abi šie nosaukumi kā sinonīmi.

Mūsu piederību noteiktai tautai un nācijai raksturo valoda, ko bērns piedzimstot apgūst tiešā un netiešā veidā. Valoda ir nozīmīga tautas un valstiskuma saglabāšanā, jo īpaši tik salīdzinoši mazā valstī kā Latvija. Globalizācijas procesu ietekmē mazo tautu valodas kļūst īpaši saudzējamas, jo valodas nekopjot un nelietojot, tās izzūd. Šādā situācijā ir nonākusi arī latgaliešu valoda, kas nav obligāti apgūstama skolā, bet kuru cilvēki lieto ikdienas saziņā, šādi nododot valodu nākamajām paaudzēm. Vēlme saglabāt un popularizēt latgaliešu valodu, izveidojot metodisku ābeci bērniem un viņu vecākiem, noteica raksta autoru interesi par bērnu grāmatu dizaina tendencēm un ābeču dizaina specifiku.

Raksta mērķis – izpētot dizaina tendences bērnu grāmatu, tai skaitā - ābeču ilustrēšanā, izstrādāt latgaliešu valodas bilžu ābece grafiskā dizaina koncepciju.

Pētījuma metodes: teorētiskās - literatūras un interneta resursu izpēte.

### **Ābece grafiskā dizaina un satura mijsakarību raksturojums** *Characteristics of the Correlation of ABC Graphic Design and Content*

Viens no visbiežāk sastopamajiem mijiedarbības veidiem starp vecākiem un viņu mazajiem bērniem ir bilžu grāmatu lasīšana, un alfabēta grāmatas ir viens no populārākajiem grāmatu veidiem, kas tiek izmantots šajās mijiedarbībās (Chiong, DeLoache, 2012).

Ābece tiek izmantotas, lai palīdzētu bērniem atpazīt burtus un saprast, kā burti tiek lietoti valodā. Ir plašs alfabēta grāmatu klāsts, sākot no

visvienkāršākajām, kurās redzams burts un objekti, kas sākas ar burtu, līdz ļoti izsmalcinātām grāmatām, kas stāsta stāstu, izmantojot alfabēta formātu. Dažas alfabēta grāmatas ir tematiskas, un, lai izceltu alfabētu, tajās tiek izmantoti pazīstami un saistoši objekti, piemēram, augļi, dārzeņi, krāsas, dzīvnieki, okeāns vai ziedi (University of California Cooperative Extension, 2001).

Lasot kopā ar bērniem, nav jāakcentē alfabēta mācīšana. Vērojot attēlus, izrunājot vārdus un klausoties pieaugušo runā, bērns soli pa solim iepazīs alfabēta lielos un mazos burtus, attīstīs valodu, gūs izpratni par attēla un jēdziena savstarpējo saistību un paplašinās priekšstatus par apkārtējo pasauli (Evans, 2019).

Ābeces ir izmantojamas, lai izpētītu attēlu un teksta attiecības, lai viegli identificētu atšķirību starp burtu un vārdu, jo alfabēta burts visbiežāk ir izcelts lielāks vai treknrakstā. Papildus var rosināt bērnu mācīties saskaitīt, cik daudz burtu ir vienā vārdā, lai vēl vairāk nostiprinātu izpratni, ka vārdus veido burtu grupas.

Izmantojot ābeces, bērni iepazīstas ar alfabēta skaņām un burtiem. Alfabēta grāmatas attīsta un veicina sarunu un mutiskās valodas prasmes, fonēmiskās izpratnes palielināšanu, mūzikas mācīšanos, teksta savienojumu veidošanu (iepriekšēju zināšanu aktivizēšanu), paredzēšanu (teksta sarunas), secinājumu izdarīšanu, stāsta secības un struktūras elementu identificēšanu, viedokļa izteikšanu, dialoga veidošanu (lugas un lasītāju teātris), vairāku inteliģenču aktivizēšanu, izmantojot rakstīšanu, mūziku, mākslu un deju (Nowak, 2015).

Daudzās mūsdienu ābecēs tiek izmantoti populāri tēli, kurus bērni atpazīst no televīzijas programmām, animācijas filmām vai citām grāmatām. Bērns var mācīties alfabētu kopā ar iecienītākajiem filmu vai multfilmu varoņiem.

Ābeces teksts ir nesaraujami saistīts ar ilustrāciju. Ilustrācijas ir radītas ar mērķi izglītēt, ne tikai izklaidēt un iepriecināt bērnus. Ābeces izglīto, attīsta un veicina domāšanu (Nodelman, 2001).

Pētnieki (Harris, Hodges, 1995) ir snieguši lakonisku definīciju: alfabēta grāmatas ir bilžu grāmatas, kurās secīgi parādīti alfabēta burti no „A” līdz „Ž”.

Alfabēta grāmatas ir veidotas, lai parādītu saistību starp burtiem un skaņām, kuras tie attēlo (Murray et al., 1996).

Papildus ilustrācijām un konsekventam organizatoriskajam modelim alfabēta grāmatām parasti ir vienots formāts, daudzas no tām saturiski saistītas ar specifisku jēdzienu vai tēmu. Labs piemērs ir Miķeļa Baštika veidotā „Mazā zemes ābece”, kuras saturs ir par ēdamlietām un mīlestību pret zemi.

Pretstatā tradicionālajai praksei, kad alfabēta grāmatas tiek paredzētas cilvēkiem ar iesācēja lasītprasmes līmeni, jebkura vecuma un spēju lasītāji no alfabēta grāmatām var iegūt dažādas zināšanas. Grāmatai ir jābūt attīstību veicinošai, orientētai uz jaunas informācijas sniegšanu, kā arī jāstimulē bērna radošums un fantāzija.

Izstrādājot grāmatu, jāņem vērā šādi aspekti:

- Vecuma grupa, kurai grāmata ir paredzēta, lai tā atbilstu bērna attīstības pakāpei;
- Teksts, kuram jāatbilst konkrētam žanram;
- Grafiskais koptēls, kas atspoguļo grāmatas mērķi un uzdevumu;
- Konceptuālais risinājums, kas iekļauj sevī grafiskā dizaina un grāmatas satura ideju;
- Kompozīcijas vienotība visā grāmatā, ko rada ilustrācijas, teksta, formas un materiāla sintēze;
- Ergonomiskie parametri, kurus raksturo ērtums, lietojot grāmatu, ka arī drošība (nesatur sīkas detaļas, nav asi stūri) (Bobrov, Chernaya, 2020).

Agrāk veiktie pētījumi liecina, ka izvēloties grāmatu, jaunākie bērni dod priekšroku ilustrācijām, kurās ir mazāk detaļu, vairāk krāsu un karikatūru. Atzīstami tiek novērtēti arī fotogrāfisko ilustrāciju stils (Amsden, 1960; Stewig, 1974). Arī jaunāki pētījumi apstiprina, ka spilgtas, reālistiskas ilustrācijas ir labākas un piemērotākas bērniem. Pētot izteikti pamanāmus grāmatu tekstus un izteismīgas ilustrācijas, acu izsekošanas pētījumos apstiprinājās, ka bērni, lasot stāstu grāmatas, reti pievērš uzmanību teksta izskatam (Evans, Saint-Aubin, 2005; Evans, Saint-Aubin, 2013). Tekstu var padarīt pamanāmāku, izmantojot palielinātus vai atšķirīgus šriftus, mainot krāsu vai iestrādājot tekstuālo daļu ilustrācijā. Tomēr pat tad, kad teksts ir īpaši izcelts, pētījumā tika fiksēts, ka bērns aplūko tekstu 7% no skatīšanās laika grāmatas atvērumā. Bērnu skatīšanās uz tekstu bija krietni mazāka, kad ilustrācija lapā bija dominējošā, bērni teksta aplūkošanai veltīja tikai 2,7 % no skatīšanās laika, jeb aptuveni 8 sekundes no 5 minūšu skatīšanās laika (Justice, Lankford, 2002).

Ābecēs, kas paredzētas pirmsskolas vecuma bērniem, teksts ir vairāk izcelts nekā stāstu grāmatās, jo mērķis ir izcelt katru alfabēta burtu. Lasot ābece, kur mērķa burts ir aptuveni vienāds ar diviem ilustrētajiem objektiem, pirmsskolas vecuma bērnu acs fiksācija palielinājās līdz 13% mērķa (galvenajam burtam) un par 9% dotajam vārdam, no kopējā skatīšanas laika (Evans et al., 2009). Ābecēs, kas paredzētas pirmsskolas vecuma bērniem, teksts zem galvenā alfabēta burta ir attēlots daudz mazākā fontā, salīdzinot ar ilustrāciju lielumu (Evans et al., 2008).

Kopumā, analizējot ābeču dizaina organizēšanas principus un formātu, var secināt, ka lielākajai daļai alfabēta grāmatu ir konsekventa un paredzama struktūra, kas padara tās lietotājam draudzīgas. Atšķirīgās satura sarežģītības pakāpes pozicionē alfabēta grāmatas kā vērtīgas dažādās vecuma grupās. Daudzas alfabēta grāmatas ir fokusētas uz kādu konkrētu tematiku vai kontekstu un iepazīstina ar vispārīgajiem un specifiskajiem jēdzieniem un leksiku.

## **Bērnu grāmatu mūsdienu dizaina tendences** *Contemporary Design Trends of Children's Book*

Šobrīd daudz tiek runāts par to, lai ilustrācijas un īpaši grāmatu vāki būtu estētiski, jo, jau no bērnības ir jāizkopj laba gaume. Viena no tendencēm, kas paliek nemainīga bērnu grāmatu dizainā – mazāk ir vairāk. Šīs tendences pamatā ir līdzsvars starp ierobežotas krāsu paletes vizuālo vienkāršību un balto, brīvo laukumu. Apzināta baltā telpa grāmatas lappusē nozīmē lielāku “elpojamību” un samazina fokusa punktu daudzumu. Balto laukumu popularitāte pieaug, kas liecina par minimālisma dominanti grāmatu grafiskajā dizainā.

Pašreizējās tendences galvenokārt ir vērstas uz digitālo un tehnoloģisko progresu sabiedrībā. Tehnoloģiskie sasniegumi ir ievērojami ietekmējuši iespēšanas un izdošanas iespējas. Izdevniecības mēģina radīt drukātus tekstus, kas stilā, attēlu tipā vai formātā atdarina vai līdzinās digitālajiem tekstiem. Nepieciešams atzīt, ka vēstījumus tiek nodots dažādos saziņas veidos. Lasītājiem ne tikai jāsaprot rakstiskā valoda, bet arī jāiemācās saprast vizuālo valodu - zīmes un simbolus (Anstey, Bull, 2006).

Šobrīd kā tendence ir izveidojies dažādu burtu veidu pielietojums grāmatās, lai panāktu noteiktu mērķi izziņas procesā. Bērnu grāmatas mēdz būt kā detalizētas infografikas. Vizuālie materiāli apkopo tekstu, lai dažu sekunžu laika varētu iegaumēt informāciju. Ilustrācija piesaista un notur lasītāja, īpaši bērnu uzmanību un mēdz ilgus gadus palikt atmiņā. Ilustrācija ir viena no vissvarīgākajām vizuālās komunikācijas formām: tā informē, instruē un iedvesmo.

Aizvien lielāku popularitāti gūst aktivitāšu grāmatas – spilgtas un krāsainas, tās ir daudzveidīgās formās: no uzlīmju grāmatām un marionetēm līdz zīmogiem un rokdarbu komplektiem. Mūsdienu bērnu grāmatai jābūt rotaļīgai, taču piemērotai konkrētai vecuma grupai, kā arī pamanāmai un labi ilustrētai, lai pievērstu uzmanību.

Ilustrācijas kļūst vienkāršākas, taču ar spēcīgu dizainu un spilgtām krāsām. Pastāv divi pretēji viedokļi par krāsu lietojumu bērnu grāmatu dizainā - vieni ir par spilgtām un intensīvām krāsām, citi savukārt ir par mierīgiem pasteltoņiem un minimālismu krāsās. Minimālisms ir tendence, kas šobrīd ir plaši izplatīta grafiskā dizaina pasaulē. Minimālisma aspekts ir vienkāršotu attēlu izmantošana. Pieaugošu popularitāti gūst plānu, vienas līnijas zīmējumu izmantošana.

Arvien vairāk ilustratoru atgriežas pie retro stila bērnu grāmatu dizainā, izmantojot retro krāsas vai tolaik populāros burtu fontus.

Bērnu grāmatu dizainā svarīgs ir ne tikai vizuālais rezultāts, nozīmīga ir arī grāmatas uzbūve, burtu lielums, papīra lietojums. Ļoti nozīmīgs dizainā ir grāmatas vāks (Zavos, 2018).

Vāku dizainā šobrīd populāri ir veidot nosaukumus rokraksta šriftā, šāda tendence vērojama gan Latvijā, gan pasaulē. Par bērnu grāmatu dizaina paraugiem var saukt izdevniecības „Liels un mazs” izdoto grāmatu sēriju „Bikibuks”.

Šobrīd kā tendence ir izveidojies dažādu burtu veidu pielietojums grāmatās, lai panāktu noteiktu mērķi informācijas uztveres procesā.

Galvenās nākotnes tendences bērnu grāmatu dizainā ir vienkāršība un kvalitāte, taču sekošana tendencēm nenozīmē, ka visām ilustrācijām vajadzētu izskatīties vienādām. Vairāk nekā jebkad veiksmīgiem autoriem būs savs individuālais stils. Spilgtas, neparedzētas krāsas un to kombinācijas vai neparasts skatu leņķis palīdzēs ilustrācijām izcelties. Dizainā un mākslā apvienosies dažādas nacionālās tradīcijas.

Mūsdienās grāmatas ir kļuvušas iztēli rosinošākas, dinamiskākas. Mākslinieki un dizaineri strādā pie tā, lai grāmata būtu kā vesels piedzīvojums. Ilustrācijas tiek veidotas krāšņas un uzmanību saistošas.

Ilustrāciju pasaule digitālajā laikmetā piepilda sociālos mēdijus, kur ilustratori piesaista tiešsaistes auditoriju. Mainoties mūsu kultūrai, ilustratori visā pasaulē ievieš jauninājumus un pielāgojas, un tie nemazināsies tuvākajā laikā (Zavos, 2018).

Teorētiskajā izpētē gūtās atziņas tiks izmantotas latgaliešu valodas bilžu ābece grafiskā dizaina izstrādē.

### **Latgaliešu valodas bilžu ābece grafiskā dizaina koncepcija** *Latgalian ABC Graphic Design Concept*

Grafiskā dizaina koncepcijas mērķis ir izstrādāt gaumīgu un estētisku latgaliešu ābece dizainu un zīmējumus, kas atbilstu mūsdienu dizaina tendencēm bērnu grāmatu ilustrēšanā. Izvēloties veidot bilžu ābeci, būtiski izprast tās saturisko, un konstruktīvi ergonomisko risinājumu. Kā jau iepriekš minēts, ābece teksts ir nesaraucjami saistīts ar ilustrāciju. Grāmatai jābūt attīstību veicinošai, orientētai uz jaunas informācijas iegūšanu, kā arī jāstimulē bērna radošums un fantāzija. Vērojot attēlus, izrunājot vārdus un klausoties pieaugušo runā, bērns soli pa solim iepazīs latgaliešu alfabēta burtus, attīstīs valodu, gūs izpratni par attēla un jēdziena savstarpējo saistību un paplašinās priekšstatus par apkārtējo pasauli.

Ābece izstrādes mērķis ir popularizēt latgaliešu valodu, izveidojot metodisku ābeci bērniem, viņu vecākiem un visiem interesentiem, kas vēlas papildināt zināšanas latgaliešu valodā, gūstot ierosmi sarunu tematiem. Savukārt dizaina uzdevums ir radīt pēc iespējas labāku kognitīvās ergonomikas risinājumu grāmatas uzbūvē. Šāda ābece nav mācību grāmata valodas gramatikas un rakstības apguvei. Izstrādātā latgaliešu valodas “Ābeceite” iepazīstinās ar tautā

mazlietotiem latgaliešu valodas vārdiem, ko jaunā paaudze dažkārt nav dzirdējusi un to iekļaušana ikdienas leksikā var bagātināt ikviena latgalieša vārdu krājumu.

Tekstu, atbilstoši katram alfabēta burtam, tika piedāvāts sacerēt dzejniecei Inetai Atpilei-Juganei, ņemot vērā viņas iepriekš veikto literāro daiļradi latgaliešu valodā. Sadarbībā ar dzejnieci Inetu Atpili-Jugani tika nolemts katru burtu tekstuāli ilustrēt ar bērnam viegli uztveramu divrindi, vēlams ar atskaņām un, atbilstoši divrindes saturam, veidot vizuālo ilustrāciju.

Katram burtam tika paredzēta sava ilustrācija, jeb divas ilustrācijas vienā atvērumā, pēc iespējas, veidojot kopīgu stāsta līniju. Skices tika izstrādātas, zīmējot ilustrācijas ar melnu marķieri un laukumus aizpildot ar akvareļkrāsām. Tika ievērots arī, tendencēs minētais, baltais fons. Akvareļu krāsām ir daudz priekšrocību – tās viegli klājas uz speciāla papīra, ir caurspīdīgas un gaisīgas. Akvareļu krāsas ļoti viegli šķīst ūdenī, tāpēc akvareļa tehnikā veidotās gleznas ir ar netveramām krāsu laukumu robežām. Akvareļglezniecībai raksturīga atsacīšanās no lineāra zīmējuma un skaidrajām līnijām. Tādējādi ar akvareļa palīdzību izdodas apvienot glezniecības un grafikas mākslinieciskās īpatnības. No daudzajām akvareļu tehnikām, māksliniece I.Širiņa, kā piemērotāko izvēlējās tehniku “slapjš uz sausa”, kas ir visizplatītākā, jo nodrošina tīru, konsekventu rezultātu.

Pētot Inetas Atpiles-Juganes divrinžu saturu, tika izvēlēti atslēgas vārdi – prieks, vieglums, rotaļīgums, gaišums, krāsas, emocijas un sajūtas, kas rada pozitīvas un priekpilnas asociācijas, kas tika ņemtas vērā, radot ilustrācijas.

Grāmatas nosaukums “Ābeceite”, dod norādes par grāmatas saturu, t.i. burtu un ar tiem saistīto vārdu secīgu izkārtojumu alfabēta secībā.

Atbilstoši ābece mērķim - atklāt bērnam tuvu un saprotamu pasauli, ilustrācijā katram alfabēta burtam tika izvēlēts atbilstošs tēls, kas rosina bērna interesi un, kopīgās pārrunās ar pieaugušo, veido vērtību sistēmu.

Turpinājumā, ieskatam, izveidotās latgaliešu valodas ābece pirmo trīs atvērumu saturs un ilustrācijas (skat. 1., 2., 3.att.).

Pirmais atvērums: burts **A** – *avīšys* (avenes); *Avīšyssorkonys, gordys ūgys, / Kai sauvē, tai mutē – bez bādys!* Ilustrācija - kūkas gabals, dekorēts ar avenēm un mellenēm. Tas simbolizē mūsu zemē augušo un ražoto produktu spēku un mīlestību, ko visbiežāk sagādā māmiņas un vecmāmiņas. Burts **Ā** – *Ā, es zinu itū jūku, / Kūku sauc par gumejkūku!* Latgaliešu valodā nav vārdu, kas sāktos ar šo burtu, tāpēc nācās to lietot kā izsaukmes vārdu, lai iesāktu teikumu par gumijkoku. Gumijkoks podiņā simbolizē augšanu un attīstīšanos, kā arī rada mājīgu atmosfēru. Daudziem šis augs raisa siltas atmiņas par vecmāmiņas mājām.

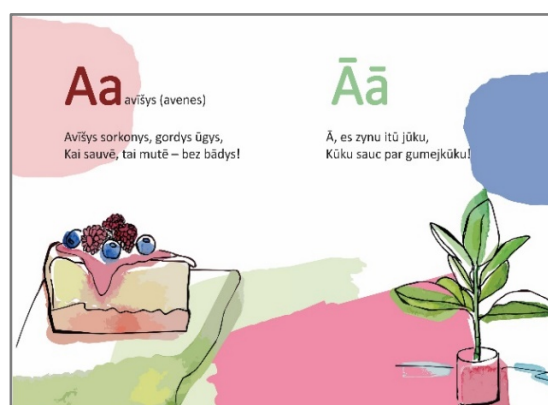
Otrais atvērums: burts **B** – *bacjans* (stārķis); *Bacjans spuornus i kuojis cyloj, / Voi nūgivs vardivi tai doncoj?* un burts **C** - *cukerka* (konfekte); *Cukerka kod reitiškos teik gorda, / Dīna soltuos mātrys garšā suokta.* Stārķis ir Latgales ainavai tipisks gājputns. Tautas ticējums vēsta, ka stārķis ir nozīmīgu cilvēka dzīves

notikumu pareģotājs un viens no gudrības simboliem. Lasot kopā ar vecākiem ābeci, mazais lasītājs pieņemsies gudrībā, un kā atvērumā redzams, tiks atalgots ar kādu gardu konfekti.

Trešais atvērums: burts Č – čāčyns (žagata); Čāčyns pīstruodova breinumus bez gola /Stuņdinīku nūnese sev leidza nu golda un burts D – depe (ķepa); Depe Dukšam lela i sylta, /Vasals - i tei rūkā teik lykta! Žagata pagalmā ir vēstnesis, kad gaidāmi ciemiņi, kā arī laimīgas tikšanās simbols, un šī tikšanās šoreiz ir ar draudzīgo Duksi, kurš jau sniedz ķepu sveicienam. Suns var būt bērna labākais draugs, rotaļbiedrs, sargs un palīgs.



1. attēls. Grāmatas vāka varianti  
Figure 1 Book Cover Variants



2. attēls. Pirmais grāmatas atvērums  
Figure 2 The 1st Opening of the Book



3. attēls. Otrais grāmatas atvērums  
Figure 3 The 2nd Opening of the Book



4. attēls. Trešais grāmatas atvērums  
Figure 4 The 3rd Opening of the Book

Bērnu grāmatu dizains ļauj pārkāpt ierastos likumus, taču autore izvēlējās par labu ierastajam - melni burti uz balta fona, neaizsedzot ilustrācijas, kas kognitīvajā ergonomikā ir atzītākais, labāk uztveramais variants.



## **Secinājumi** **Conclusions**

Veicot teorētiskās izpētes apkopojumu par tendencēm bērnu grāmatu dizainā, var secināt:

- Ilustrācija ir viena no vissvarīgākajām vizuālās komunikācijas formām: tā informē, instruē un iedvesmo, ilustrācija piesaista un notur bērna uzmanību. Laba bilžu grāmata ir tāda, kur vērojama teksta un ilustrāciju mijiedarbība.
- Ir svarīgs ne tikai vizuālais grāmatas gala rezultāts, nozīmīga ir arī grāmatas uzbūve, burtu lielums, papīra lietojums, tikai apvienojot šos elementus ir iespējams izveidot lasītājam nozīmīgu iespieddarbu.
- Aktuālās tendences bērnu grāmatu dizainā ir:
  - minimālisms un krāsu tīrība, vienkāršība un kvalitāte;
  - retro stils bērnu grāmatu ilustrācijās un fontos;
  - grāmatu nosaukumi rokkraksta šriftā;
  - grāmatas ar pievienoto vērtību - aktivitāšu jeb darbošanās grāmatas.

Izstrādājot latgaliešu valodas ābece grafisko dizainu tika ņemtas vērā kognitīvās ergonomikas nostādnes par teksta un ilustrāciju mījsakarībām, ilustrāciju atbilstība saturam un dzīves vērtību izpratnes veicināšanai.

### **Summary**

Summarizing the theoretical research on the trends in children's book design, it can be concluded:

- Illustration is one of the most important forms of visual communication: it informs, instructs and inspires, illustration attracts and retains the child's attention. A good picture book is one that shows the interaction of text and illustrations.
- Not only the visual appearance of the book is important, but also the structure of the book, the size of the letters, the use of paper. By combining these elements, it is possible to create a printed work that is important to the reader.
- Current trends in children's book design are:
  - minimalism and color purity, simplicity and quality;
  - retro style in children's book illustrations and fonts;
  - book titles in handwritten font;
  - books with added value - activity books.

The graphic design of the Latgalian alphabet book took into account the principles of cognitive ergonomics on the interrelationships between text and illustrations, the correspondence of illustrations to content and to the promotion of understanding of life values.

## References

- Advocate Art community. (2014). *Children's Book Trends*, Apr 24 2014. Retrieved from <https://www.advocate-art.com/community/2014/04/24/childrens-book-trends>
- Amsden, R.H. (1960). Children's Preferences in Picture Story Book Variables. *Journal of Educational Research*, 53, 309-312.
- Anstey, M., Bull, G. (2006). *Teaching and Learning Multiliteracies: Changing Times, Changing Literacies*. International Reading Association (NJ3).
- Bobrov, V.I. Chernaya, I.V. (2020). *Tekhnologiya poslepechatnykh protsessov: eksklyuzivnye izdaniya*. Moskva: Izdatel'stvo Yurayt.
- Çer, E., Sahin, E. (2016). Validity of a Checklist for the Design, Content, and Instructional Qualities of Children's Books. *Journal of Education and Practice*, 7(24), 128-137. Database ERIC.
- Chiong, C., DeLoache, J.S. (2012). Learning the ABCs: What kinds of picture books facilitate young children's learning? *Journal of Early Childhood Literacy*, 13(2) 225–241. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1468798411430091>
- Evans, M.A., & Saint-Aubin, J. (2005). What Children Are Looking at During Shared Storybook Reading: Evidence from Eye Movement Monitoring. *Psychological Sciences*, 16(11), 913-920. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/j.1467-9280.2005.01636.x>
- Evans, M.A., & Saint-Aubin, J. (2013). Vocabulary acquisition without adult explanations in repeated shared book reading: An eye movement study. *Journal of Educational Psychology*, 105(3), 596–608.
- Evans, M.A., O'Grady, B., Lavoie, M. (2008). *A survey of alphabet books: Looks can be deceiving*. Presented at the 69th Annual Canadian Psychological Association (CPA), Convention, Halifax, Canada. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1468798418814103>
- Evans, M.A., Saint-Aubin, J., Landry, N. (2009). Letter Names and Alphabet Book Reading by Senior Kindergarteners: An Eye Movement Study. *Child Development*, 80(6), 1824-1841. Database ERIC.
- Evans, S. (2019). *Using ABC Books to Teach*. Retrieved from <https://www.fantasticfunandlearning.com/using-abc-books-teach.html>
- Harris, T.L., Hodges, R.E. (1995). *The Literacy Dictionary: The Vocabulary of Reading and Writing*. Database ERIC.
- Justice, L.M., & Lankford, C. (2002). Preschool children's visual attention to print during storybook reading: Pilot findings. *Communication Disorders Quarterly*, 24(1), 9-19. <https://doi.org/10.1177/152574010202400103>.
- Murray, B.A., Stahl, S.A., Ivey, G. (1996). Developing phoneme awareness through alphabet books. *Reading and Writing*, 8(4), 307-322. Retrieved from [https://www.researchgate.net/publication/226181427\\_Developing\\_phoneme\\_awareness\\_through\\_alphabet\\_books](https://www.researchgate.net/publication/226181427_Developing_phoneme_awareness_through_alphabet_books)
- Nodelman, P. (2001). A is for... What? The Function of Alphabet Books. *Journal of Early Childhood Literacy*, 1(3), 235-253. <https://doi.org/10.1177/14687984010013001>
- Nowak, S. N. (2015). *ABCs by Design: The Role of Alphabet Book Design and Children's Alphabetic Behaviours in Emergent Literacy Skill Acquisition*. Thesis Presented to The University of Guelph, Canada. Retrieved November 1, 2020 from [https://atrium.lib.uoguelph.ca/xmlui/bitstream/handle/10214/8922/Nowak\\_Sarah\\_201505\\_PhD.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://atrium.lib.uoguelph.ca/xmlui/bitstream/handle/10214/8922/Nowak_Sarah_201505_PhD.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

- Robertson, J.M. (2016). Influence of the Digital Age on Children's Literature and Its Use in the Classroom. In K. A. Munger (ed.), *Steps to Success: Crossing the Bridge Between Literacy Research and Practice*. Retrieved from <https://milnepublishing.geneseo.edu/steps-to-success/chapter/7-influence-of-the-digital-age-on-childrens-literature-and-its-use-in-the-classroom/>
- Stewig, J.W. (1974). *Exploring Language with Children*. Retrieved from [https://books.google.lv/books/about/Exploring\\_Language\\_with\\_Children.html?id=1IZCWZHJJr4C&redir\\_esc=y](https://books.google.lv/books/about/Exploring_Language_with_Children.html?id=1IZCWZHJJr4C&redir_esc=y)
- University of California Cooperative Extension. (2001). Types of Books to Read to Young Children. In: *"READY TO SUCCEED" Programm*. Retrieved from <https://ucanr.edu/sites/ReadytoSucceed/TypesofBooks/>
- Zavos, A. (2018). In A. Zavos (ed.), *Illustrators on the future of designing stock imagery*. Retrieved from <https://www.shutterstock.com/blog/illustrators-future-imagery>